

Onderzoeksvorstel Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen naar het verband tussen de toeslagenaffaire en de uithuisplaatsing van kinderen

1. Inleiding

Inleiding; kern van het onderzoeksvorstel

Een aspect van de toeslagenaffaire is de discussie over de mogelijke relatie tussen het terugvorderen van toeslagen en de uithuisplaatsing van kinderen. Met het in dit voorstel beschreven onderzoek zal duidelijk worden in hoeveel gevallen van die relatie sprake is en in welke gevallen dat zo is.

Starthypothese

De RUG wil onderzoek doen naar het mogelijke verband tussen de toeslagenfraude en de uithuisplaatsing van kinderen. De starthypothese is dat hiervan sprake is. Het onderzoek richt zich dan ook op aanwijzingen in data en dossiers die deze hypothese ondersteunen. Hierna zal een beschrijving worden gegeven van een methode die het mogelijk maakt om hiernaar onderzoek te doen door digitale analyse van alle zaken waarvan het CBS een samenloop constateert. Daarbij is gekozen voor een onderzoeksmethode die het ook mogelijk maakt om, voor zover de regels voor de verwerking van persoonsgegevens dat toestaan, snel de gezinnen te identificeren waarbij een verband waarschijnlijk is.

De toeslagenaffaire

In het onderzoek gaat het om de gezinnen die als gevolg van een fraudeverdenking in de jaren 2015 tot en met 2021 werden geconfronteerd met besluiten op grond waarvan eerder toegekende kinderopvangtoeslagen moesten worden terugbetaald. Die besluiten komen voort uit de fraudegevoeligheid van de regeling en de politiek druk die op de Belastingdienst is uitgeoefend om die fraude hard te bestrijden. In 2013 werd vanuit de Belastingdienst daartoe een speciaal team opgericht dat zich richtte op het opsporen en bestrijden van de fraude.

Onderzoekscommissies en Tweede Kamer

Er is door onderzoekscommissies en door de Tweede Kamer hard geoordeeld over de daarbij door de Belastingdienst gekozen werkwijze. Ook aan de hoogste bestuursrechter, de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, is een verwijt gemaakt als het gaat om de totstandkoming van op die fraudeverdenking gebaseerde herroepingsbesluiten. De hoogste bestuursrechter heeft in 2014 de dwingende algemene regel gegeven dat wanneer een herziening van een voorschot leidt tot een terug te vorderen bedrag of een verrekening van een voorschot met een tegemoetkoming, de terugvordering in zijn geheel is verschuldigd en dat matiging niet mogelijk is. Daarmee werd de ruimte weggenomen om bij de fraudebestrijding rekening te houden met een terugvordering die de betrokken ouders onevenredig hard treft. Eerst in 2019 is de hoogste bestuursrechter op dit dwingende uitgangspunt teruggekomen door een evenredigheidstoets alsnog mogelijk te maken.¹

Het beleid van de Belastingdienst en de door de hoogste bestuursrechter gegeven rechtsregel dat de terugvordering in zijn geheel is verschuldigd en dat matiging niet mogelijk is, heeft tienduizenden gezinnen ernstig gedupeerd. Het heeft bij die gezinnen geleid tot schuldenproblematiek die in een veelheid van gevallen ook tot armoede voerde.

¹ Zie hiervoor de in *Rechtspraak Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht* (RAV 2020/11) aangehaalde en besproken jurisprudentie van het EHRM en de Raad van State.

Impact schuldenproblematiek

De impact van schuldenproblematiek in een gezin is over het algemeen groot. Onderzoek leert dat hoe langer een gezin door schuldenproblematiek in armoede leeft, hoe groter de kans is dat dit op alle leefgebieden van de ouders en hun kinderen een ontwrichtende invloed heeft. Die ontwrichtende invloed van schuldenproblematiek kan ertoe leiden dat een kind zo in zijn of haar ontwikkeling wordt bedreigd dat het in het belang van zijn of haar verzorging en opvoeding noodzakelijk wordt gevonden dat het uit huis wordt geplaatst.²

Dit is door het Ministerie van Justitie en Veiligheid onderkend. Dit ministerie heeft opdracht gegeven aan het Centraal Bureau voor de Statistiek om onderzoek te doen naar de samenloop tussen “jeugdbescherming” en “jeugdhulp met verblijf” in de jaren 2015-2020.

CBS onderzoek

Op 18 oktober 2021 is dat onderzoek afgerond en brengt het CBS naar buiten dat in de jaren 2015-2020 1.115 kinderen van ouders die gedupeerd zijn door de toeslagenaffaire uit huis zijn geplaatst. Dit is links en rechts direct aangegrepen om te opperen dat sprake is van een sterke oververtegenwoordiging van uithuisplaatsingen die wijst op een verband met de toeslagenaffaire dat niet op toeval kan berusten. Inmiddels heeft CBS ook de samenloop onderzocht voor het jaar 2021. Uit dit onderzoek blijkt dat in de jaren 2015-2021 het in totaal gaat om 1.675 kinderen.³

Zoals het CBS zelf ook al heeft aangegeven, zegt die door het CBS gerapporteerde samenloop op zichzelf genomen nog niets over wat in een concrete zaak redengevend is geweest om een kind uit huis te plaatsen. Een samenloop is geen oorzakelijk verband. De door het CBS gerapporteerde samenloop is niet meer dan de constatering dat er in de onderzochte periode in een gezin dat is gedupeerd door de toeslagenaffaire een aanleiding is geweest voor de (kinder)rechter om een beslissing te nemen waardoor het kind (tijdelijk) niet meer bij de ouders woont.⁴

Het is van groot maatschappelijk belang dat snel wordt onderzocht welke rol de schuldenproblematiek van toeslagenouders heeft gehad bij de uithuisplaatsing van kinderen. Niet alleen moet zoveel als mogelijk is worden geïdentificeerd om welke gevallen het gaat zodat de overheid snel, proactief en gestructureerd de verbroken gezinsband kan herstellen, maar ook zal dit onderzoek in belangrijke mate kunnen bijdragen aan het herstellen van het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat. Daarvoor is het volgende redengevend.

Rechtsbescherming tegen overheidsmaatregelen

Het nemen van kindbeschermingsmaatregelen is een vorm van overheidsingrijpen in het op grond van artikel 8 EVRM te eerbiedigen recht op gezinsleven. Het is niet alleen pijnlijk voor de betrokken gezinnen als blijkt dat het overheidsingrijpen met gedwongen jeugdzorg berust op schuldenproblematiek die er niet zou zijn geweest als de Belastingdienst als onderdeel van de Staat, in overeenstemming met goed bestuur de wettelijke regeling had uitgevoerd. Het is ook van groot maatschappelijk belang om met grote voortvarendheid onderzoek te doen naar de door het CBS geconstateerde samenloop, omdat in de gevallen waarin de samenloop berust op een oorzakelijk verband tussen schuldenproblematiek en gedwongen jeugdhulp, een actieve opstelling van (onderdelen van) de Staat mag worden verwacht om de gevolgen van het overheidsingrijpen in de betrokken gezinnen te redresseren.

² Pharos (2022). infosheet Kansrijke Start & Armoede en schulden - Pharos.

NJI (2021). Opgroeien in Armoede, Nederlands Jeugdinstituut 2021; Pijpers, F. Vanneste, Y. & Feron, F. (2019). Stress bij kinderen: hoe houden we het gezond? Stress gezien vanuit de Jeugdgezondheidszorg. Nederlands Centrum voor Jeugdgezondheid; Nederlands Centrum Jeugdgezondheid | Downloadpagina (ncj.nl); Pharos (2022). infosheet Kansrijke Start & Armoede en schulden - Pharos.

³ CBS Samenloop jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf onder kinderen van gedupeerden kinderopvangtoeslagenaffaire, 2015-2021.

⁴ Omdat niet alle maatregelen die in de samenloop zijn betrokken kindbeschermingsmaatregelen zijn, is een onderzochte maatregel niet alleen door de kinderrechter genomen maar ook door de rechter in de zin van de “familierechter”, namelijk steeds wanneer de wet de beslissing opdraagt aan “de rechtbank”.

Die gehoudenheid van de Staat is er, omdat stelselmatig is miskend dat wanneer een kwestie van algemeen belang op het spel staat zoals bij de herbeoordeling van kindertoeslagen in verband met een fraudeverdenking, de overheid verplicht is om tijdig, op passende wijze en met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en consistentie te handelen en te zorgen dat met de hernieuwde herbeoordeling zowel het algemeen belang als de bescherming van de fundamentele rechten van de aanvragers van een toeslag worden gediend.⁵ De toeslagenaffaire en de daaruit voortvloeiende schuldenproblematiek is immers het gevolg van een herbeoordeling van een eerder toegekend recht op kinderopvangtoeslagen en die herbeoordeling heeft geleid tot besluiten die strijdig zijn met het evenredigheidsbeginsel.

De miskening hiervan heeft het gezinsleven van duizenden ouders en kinderen met de ingrijpende gevolgen van de schuldenproblematiek opgezaaid. Gezinnen zullen te maken hebben gekregen met schuldenproblematiek die kan hebben doorgewerkt in alle leefgebieden. De schuldenproblematiek kan daarbij zo ontwrichtend hebben gewerkt dat dit de ontwikkeling van kinderen ernstig heeft bedreigd en dit het nemen van kindbeschermingsmaatregelen noodzakelijk maakte. Het is echter ook de vraag of er een aanwijsbaar verband bestaat tussen het terugvorderen van toeslagen en gedwongen jeugdhulp die ertoe heeft geleid dat een kind niet meer bij zijn ouders woont.

2. Probleemstelling

Het onderzoek richt zich op de door het CBS geconstateerde samenloop en wil duidelijkheid geven of in de in die samenloop betrokken gevallen er een aanwijsbaar causaal verband bestaat tussen het terugvorderen van toeslagen en gedwongen jeugdhulp die ertoe heeft geleid dat een kind niet meer bij zijn ouders woont.

De vraag naar dit causale verband kan worden beantwoord door te onderzoeken of en zo ja welke beslissing de (kinder)rechter heeft genomen die heeft geleid tot een indicatie voor “jeugdhulp met verblijf elders” en wat redengevend voor die beslissing en indicatie is geweest. Dit is niet door het CBS onderzocht.

Het CBS heeft van de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) een lijst gekregen met de BSN-nummers van kinderen van gedupeerde ouders. Het CBS heeft die lijst gekoppeld aan CBS-gegevens op persoonsniveau over verleende jeugdhulp en jeugdbescherming. Die laatste lijst bevat alleen de begin- en einddatum en een vermelding van de soort hulp/maatregel, maar géén zorginhoudelijke informatie. Deze nuance is in het publieke debat onderbelicht gebleven. Het noemen van aantallen is daardoor een eigen leven gaan leiden en heeft een eigen betekenis gekregen. Al snel ontstond het beeld dat er wel een oorzakelijk verband moet bestaan. Doordat geen onderzoek op dossierniveau is uitgevoerd en het CBS bij de vaststelling van de samenloop geen enkele zorginhoudelijke informatie heeft betrokken, is nader onderzoek hiernaar nodig. Zoals hiervoor reeds aangegeven wordt bij het onderhavige onderzoek van de hypothese uitgegaan dat een dergelijk verband bestaat. Gezocht wordt of er aanwijzingen zijn die deze hypothese kunnen ondersteunen en die ook meer inzicht geven in welke gevallen en in welke mate een eventueel geconstateerd oorzakelijk verband aanwezig is.

Dit brengt ons bij de volgende onderzoeksvraag, die wij in onderdeel 3 nader zullen toelichten.

Welke invloed heeft een eventuele schuldenproblematiek van de ouder(s) gehad op de beslissing die ertoe heeft geleid dat een kind uit huis is geplaatst, en is die schuldenproblematiek het gevolg van het terugvorderen van kinderopvangtoeslagen?

Uit analyse van de dossiers moet duidelijk worden of er een aanwijsbaar causaal verband is tussen de door een (kinder)rechter genomen beslissing die tot de uithuisplaatsing van een kind heeft geleid en het terugvorderen van kinderopvangtoeslagen en de daaruit voortvloeiende schuldenproblematiek.

⁵ EHRM 12-12-2019, ECLI:CE:ECHR:2019:1212JUD003214110 (Romeva/Noord Macedonië).

3. Opzet van het onderzoek en onderzoeksmethode

3.1. Inleiding

Het onderzoek richt zich op de eerste beslissing die de (kinder)rechter heeft genomen die ertoe heeft geleid dat een kind van ouders die op de lijst van het UHT staat, niet meer bij de eigen ouders woont.

Innovatief is dat de dossiers digitaal worden geanalyseerd, waarmee wordt geborgd dat ook bij grote aantallen dossiers snel de relevante dossiers kunnen worden geïdentificeerd en ook snel de gezinnen kunnen worden gevonden waar een causaal verband aanwijsbaar is.

Na identificatie kunnen deze dossiers vanuit de voorselectie worden betrokken in de inhoudelijke fysieke dossieranalyse ten behoeve van de duiding van de schuldenproblematiek. Voor zover de regels voor de verwerking van persoonsgegevens dat toestaan, kunnen vervolgens de personen om wie het gaat worden gedeeld met relevante instanties die voor het redresseren van de genomen maatregelen bevoegd zijn.

De onderzoeksvraag wordt via het volgende stappenplan beantwoord.

3.2. Stappenplan

Voorafgaand aan het uitvoeren van het onderzoek wordt het onderzoeksvoorstel beoordeeld door de begeleidingscommissie en wordt goedkeuring gevraagd van Commissie Ethische Toetsing Onderzoek Rechtsgelerendheid van de RUG.

Stap 1: Het opvragen van gegevens (microdata) bij het CBS ten behoeve van het onderzoek en verzoek toegang te geven tot de databestanden zorgaanbieders.

Het CBS zal worden verzocht om:

- de verzameling gegevens te verstrekken waarop het CBS-onderzoek is gebaseerd, zodat blijkt welke BSN-nummers behoren bij de door het CBS vastgestelde samenloop;
- toegang te verlenen tot de databestanden zorgaanbieders, zodat aan de hand van de BSN-nummers het jaar kan worden gevonden waarin de rechter de eerste beslissing heeft of kan hebben genomen die heeft geleid tot de indicatie "Jeugdhulp met verblijf elders".⁶

Stap 2: De lijst van persoonsgegevens van de kinderen die uit huis zijn geplaatst en hun ouders wordt samengesteld met vermelding van het jaar waarin de aan de uithuisplaatsing ten grondslag liggende beslissing is genomen, geordend naar de rechtbank die die beslissing heeft genomen.

De van het CBS verkregen en de in de databestanden gevonden informatie wordt gebruikt, waarbij uit de indicatiebesluiten voor jeugdhulp met verblijf elders de BSN-nummers kunnen worden herleid tot de namen van de betrokken kinderen en hun ouders en het jaar waarin de rechter de eerste beslissing heeft genomen die heeft geleid tot de indicatie jeugdzorg met verblijf elders.

⁶ Op grond van de CBS-wet kan de directeur-generaal op verzoek, ten behoeve van statistisch of wetenschappelijk onderzoek, een verzameling van gegevens met betrekking tot het gebruik waarvan passende maatregelen zijn genomen om herkenning van afzonderlijke personen, huishoudens, ondernemingen of instellingen te voorkomen, verstrekken aan een dienst, organisatie of instelling als bedoeld in het tweede lid van artikel 41 van de CBS-wet dan wel daartoe toegang verlenen. Het tweede lid noemt onder a een universiteit in de zin van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Stap 3: De betrokken gerechten worden verzocht om de dossiers die betrekking hebben op het kind in het eerste jaar waarin ten aanzien van dat kind een indicatie jeugdhulp met verblijf elders is gegeven, te digitaliseren en voor het onderzoek beschikbaar te stellen.

Het digitaal doorzoeken van de dossiers maakt het mogelijk om het onderzoek met het oog op de urgentie snel en gestructureerd uit te voeren.

Stap 4: Binnen de verkregen gedigitaliseerde dossiers worden de relevante dossiers geïdentificeerd.

De dossiers worden digitaal geanalyseerd waarbij gebruik wordt gemaakt van computertechnieken. Het onderzoeksteam heeft binnen de Rijksuniversiteit Groningen de ervaring en deskundigheid in huis om met behulp van computertechnieken relevante (juridische) documenten te identificeren met behulp van een “keyword-based” systeem of een “machine-learning” systeem. Zo lukte het in een eerder project om automatisch het onderwerp van een juridische uitspraak te identificeren en ook de uitspraak van de rechter te detecteren.⁷ Met behulp van dezelfde technieken worden uit de grote hoeveelheden dossiers de relevante (d.w.z. de “verdachte”) dossiers geselecteerd. Deze onderzoeksmethode leent zich er bij uitstek voor om bij grote aantallen dossiers snel de voor het onderzoek relevante dossiers te identificeren.

Bij een digitale analyse wordt ook een statistisch significant aantal dossiers gelezen ter verificatie van de digitale analyse en ter borging van de statistische significantie van het onderzoek, los en onafhankelijk van de uitkomst van de digitale analyse.

Stap 5: Na de identificatie van de relevante dossiers, zullen deze handmatig worden geanalyseerd.

De relevante dossiers worden handmatig geanalyseerd door gekwalificeerde onderzoekers die hun bevindingen registreren in scoringslijsten en -tabellen.

Stap 6: Het conceptrapport en expertmeeting met de begeleidingscommissie; eindrapportage en publicatie.

Het concept-eindrapport wordt geschreven en voorgelegd aan de begeleidingscommissie. De door de begeleidingscommissie gemaakte opmerkingen worden vervolgens verwerkt. De conclusies en aanbevelingen worden daarna gefinaliseerd.

De definitieve versie van de eindrapportage wordt gepresenteerd in boekvorm. In een artikel zal bovendien een samenvattende terugblik op het onderzoek worden gegeven en de gevonden onderzoeksresultaten worden besproken.

4. Het onderzoeksteam

4.1. Inleiding

Het onderzoek wordt uitgevoerd door een onderzoeksteam van aan de Rijksuniversiteit Groningen verbonden gekwalificeerde onderzoekers. Bij het onderzoek zijn ook betrokken een kinderrechter en een

⁷ Zie M. Medvedeva, T. Dam, M. Wieling & M. Vols, ‘Automatically Identifying Eviction Cases and Outcomes Within Case Law of Dutch Courts of First Instance’, in E. Schweighofer (red.), *Legal Knowledge and Information Systems*, IOS Press 2021, p. 13-22.

onderzoeker van de Raad voor de Kinderbescherming vanwege hun voor dit onderzoek onmisbare expertise en praktijkervaring. Om de onafhankelijkheid van het onderzoek te borgen wordt een begeleidingscommissie ingesteld, die toezicht houdt op het verloop van het onderzoek en die betrokken wordt bij de uitvoering van het onderzoek.

4.2. De onderzoekers

Het onderzoek staat onder leiding van prof. mr. L.C.A. (Leon) Verstappen. Het onderzoeksteam bestaat uit:

mr. drs. M.R. (Mark) Beuker (1994) studeerde notarieel recht, rechtswetenschappelijk onderzoek en accountancy aan de RUG. Na afronding van deze opleidingen kreeg hij een beurs van NWO Onderzoekstalent om promotieonderzoek uit te voeren naar de bescherming die het erfrecht biedt aan naasten van een erflater. Hij hoopt dit proefschrift eind 2022 te verdedigen en zal daarna als universitair docent aan de vakgroep Privaatrecht en Notarieel Recht van de RUG verbonden blijven.

mr. S.B.M. (Saskia) van der Velden (1992) heeft rechten gestudeerd in Groningen en Londen. Tijdens haar afstuderen heeft zij als gerechtsjurist (toen: juridisch medewerker) gewerkt bij de rechtbank Noord-Nederland, team familie en jeugd. Na haar afstuderen is ze enkele jaren werkzaam geweest als advocaat(-stagiaire) Personen- en Familierecht. Saskia van der Velden werkt sinds december 2021 fulltime als docent Personen- en Familierecht bij de RUG.

mr. dr. I. (Irene) Visser (1982) studeerde notarieel recht in Groningen en promoveerde in 2013 aan dezelfde universiteit op een proefschrift over de executoriale verkoop van onroerende zaken. Na enkele jaren werkzaam te zijn geweest in de notariële praktijk, werkt zij als universitair docent in Groningen. Haar onderzoeksbelangstelling gaat uit naar het registergoederenrecht en het familierecht. Zij is als onderzoeker verbonden aan het Sectorplan Publiekrechtelijke aspecten in privaatrechtelijke verhoudingen. In 2021 verscheen het onderzoeksrapport *Alimentatie van nu*, dat zij in opdracht van het WODC schreef met Leon Verstappen en Wilbert Kolkman.

drs. E.M. (Elisa) Scholte (1979) heeft theoretische & transculturele Pedagogiek gestudeerd in Groningen. Na haar afstuderen is zij docent-onderzoeker geworden bij de Hogeschool voor Pedagogisch en Sociaal-Agogisch onderwijs in Groningen en later bij de Hanzehogeschool Groningen. Sinds 2012 is haar hoofdbetrekking haar aanstelling als kernfunctionaris/Raadsonderzoeker- zittingsvertegenwoordiger bij de Raad voor de Kinderbescherming, Regio Noord-Nederland.

mr. B.R. (Bart) Tromp (1967) heeft rechten gestudeerd in Groningen. Na zijn afstuderen is hij advocaat geworden. Hij heeft zijn aanstelling als advocaat in de jaren 2002-2007 gecombineerd met een aanstelling als raadsheer-plaatsvervanger in een gerechtshof. In 2007 is hij fulltime rechter geworden. Bart Tromp is thans senior-rechter in de rechtbank Noord-Nederland. Daarnaast is hij docent familie- en jeugdrecht bij de RUG.

Prof. mr. L.C.A. (Leon) Verstappen (1965) heeft rechten en notarieel recht gestudeerd aan de Radboud Universiteit en is aldaar in 1996 gepromoveerd op Rechtsopvolging onder algemene titel. Hij is thans hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder notarieel recht, aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen. Naast deze hoofdbetrekking is hij onder andere raadsheer-plaatsvervanger in de Familiekamer van het gerechtshof te Den Haag en wetenschappelijk adviseur van Hekkelman Advocaten & Notarissen te Arnhem en Nijmegen. Naast een aantal andere redactielidmaatschappen (o.a. Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie, Tijdschrift Familie & Recht) is hij redacteur van de

boekenseries van het Netherlands Institute for Law and Governance. Van zijn hand verschenen vele studies op het terrein van het familie(vermogens)recht (met andere auteurs o.a. *Koude uitsluiting, Toezicht op het bewind van ouders en voogden over het vermogen van minderjarigen*), recentelijk nog (met Irene Visser en Wilbert Kolkman) de omvangrijke empirische studie *Alimentatie van nu*.

Alle onderzoekers op twee na (Bart Tromp en Elisa Scholte) oefenen hun hoofdfunctie uit in het kader van een dienstbetrekking bij de Rijksuniversiteit Groningen. Bart Tromp is naast docent familierecht (0,2 fte) ook kinderrechtster in de Rechtbank Noord-Nederland met standplaats Groningen. Elisa Scholte is werkzaam bij de Raad voor de Kinderbescherming.

4.3. De begeleidingscommissie

Om de onafhankelijkheid van het onderzoek zoveel mogelijk te waarborgen wordt een begeleidingscommissie ingesteld. Voor deze begeleidingscommissie zullen ter zake onafhankelijke deskundigen worden gevraagd.

5. Beheer data

Databeheer

De verzamelde data zullen worden opgeslagen in een zogenaamde [Publication Package](#) op een beveiligde netwerkschijf van de Rijksuniversiteit Groningen waar alleen de betrokken onderzoekers toegang toe hebben. Deze faciliteit is in overeenstemming met het datamanagementbeleid van de van de Rijksuniversiteit Groningen en de Faculteit Rechtsgeleerdheid.

De voor hergebruik beschikbare data wordt toegankelijk gemaakt via een "study" in [Dataverse.nl](#) beheerd door de Rijksuniversiteit Groningen. Deze data, zonder herleidbare persoonlijke gegevens, zullen in Dataverse.nl open access en herbruikbaar zijn onder een "Creative Commons License".

Commissie Ethische Toetsing Onderzoek Rechtsgeleerdheid

Dit onderzoeksvoorstel wordt op korte termijn voorgelegd aan de [Commissie Ethische Toetsing Onderzoek Rechtsgeleerdheid \(CETOR\)](#) van de Faculteit Rechtsgeleerdheid. Deze toetst of de ethische regels voor het uitvoeren van onderzoek met personen worden nageleefd en geeft de zgn. "ethical clearance" af. Daarnaast wordt getoetst of de uitvoering van het onderzoek voldoet aan de vereisten van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming).